

महाराष्ट्र शासन
ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग
शासन परिपत्रक क्रमांक : पंरास १००८/५३२/प्र.क्र.६२/पंरा-१
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.
दिनांक : २१ ऑगस्ट, २००८.

- वाचा:- १) शासन निर्णय, ग्राम विकास विभाग क्र.जेईपी १०८९/सीआर ३५९०/२६,
दिनांक ८ ऑगस्ट, १९८९.
- २) शासन निर्णय, ग्राम विकास विभाग क्र.जेईपी १०८९/सीआर ३५८३/२६,
दिनांक ८ ऑगस्ट, १९८९.
- ३) शासन निर्णय, ग्राम विकास विभाग क्र.जेईपी १०८९/सीआर ३५८३/२६,
दिनांक ४ जून, १९९०.
- ४) शासन निर्णय, वित्त विभाग क्र.विअप्र १०९१/प्र.क्र.१२/विनियम,
दिनांक १ ऑक्टोबर, १९९१.
- ५) शासन परिपत्रक ग्राम विकास विभाग क्र.पंरास १०९२/सीआर ७७५/२६,
दिनांक २१ जुलै, १९९२.
- ६) शासन परिपत्रक ग्राम विकास विभाग क्र.जेईपी १०९३/सीआर १५४१/२६,
दिनांक २३ मार्च, १९९३.
- ७) शासन परिपत्रक ग्राम विकास विभाग क्र.जेईपी १०९३/सीआर ९१४/२६,
दिनांक २ ऑगस्ट, १९९३.
- ८) शासन निर्णय ग्राम विकास विभाग क्र.इंधन १०९२/सीआर ७४०/२६,
दिनांक १२ नोव्हेंबर, १९९३.
- ९) शासन निर्णय ग्राम विकास विभाग क्र.जेईपी १०९३/सीआर ९३१/२६,
दिनांक ४ जानेवारी, १९९४.
- १०) शासन निर्णय ग्राम विकास विभाग क्र.जेईपी १०९३/सीआर १६९०/२६,
दिनांक ७ नोव्हेंबर, १९९४.
- ११) शासन निर्णय उच्च तांत्रिक शिक्षण आणि सेवायोजन विभाग क्र.आयआयटी
३०९४/(४०७४)/व्यशि-१, दिनांक ४ फेब्रुवारी, १९९५.
- १२) शासन निर्णय वित्त विभाग क्र.बीजीटी १०९७/प्र.क्र.२४-अ/अर्थ-१९,
दिनांक १५ डिसेंबर, १९९८.
- १३) शासन निर्णय ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग क्र.
जेईपी १०९९/प्र.क्र.१३५/०५, दिनांक ३१ ऑगस्ट, १९९९.

(कृ. मा. प.)

प्रस्तावना :-

जिल्हा परिषदांकडील विविध योजनांच्या अंमलबजावणीसाठी वेगवेगळी यंत्रसामुग्री अथवा वाहने जिल्हा परिषदांकडे अन्य विभागांकडून हस्तांतरित करण्यात आलेली आहेत. त्याचप्रमाणे ग्राम विकास विभागाकडून अथवा जिल्हा परिषदांच्या स्वतःच्या निधीतून अथवा घसारा निधीतून घेण्यात आली आहेत. कालांतराने अत्यंत जुनी व निरुपयोगी अशी सामुग्री व वाहने व इतर तत्सम वस्तू निकालात काढण्याबाबत वेळोवेळी शासन परिपत्रकांद्वारे सूचना देऊनसुद्धा या प्रकरणी हवे तेवढे लक्ष देण्यात आलेले नाही, असे पंचायत राज समितीच्या साक्षीच्या वेळी आढळून आले आहे.

२. पंचायत राज समितीने नाशिक, वर्धा व लातूर जिल्हा परिषदांच्या सन १९९६-९७ च्या लेखापरीक्षा पुनर्विलोकन अहवालासंबंधीच्या पाचव्या मूळ अहवालावर (२०००-२००१) दिनांक ६ मे, २००८ रोजी संबंधित मंत्रालयीन विभागीय सचिवांची साक्ष घेतली. जुनी सामुग्री निर्लेखित करण्यासंदर्भात संपूर्ण राज्यात धोरणात्मक निर्णय घेण्याची आवश्यकता आहे. संपूर्ण राज्यात निर्लेखनाच्या संदर्भात कार्यवाही झाली नाही तर ही जुनी यंत्रसामुग्री उभी राहून राहून सडून जाईल व नंतर त्यांचे निर्लेखन केले तर त्याचा काही उपयोग होऊ शकणार नाही. अत्यंत जुनी व निरुपयोगी यंत्रसामुग्री अथवा वाहने वेळीच निकाली न काढल्यास ती अधिक खराब होऊन विक्रीद्वारे होणा-या किंमतीमध्ये घट होते आणि शासनाचे आर्थिक नुकसान होते.

३. या साक्षीच्या वेळी जुनी वाहने/यंत्रसामुग्री निर्लेखित करण्याबाबत वेगवेगळ्या विभागांचे वेगवेगळे आदेश असतात. बांधकाम विभाग, कृषि विभाग, जलसंपदा विभाग यांचेसुद्धा निर्लेखनाबाबत वेगवेगळे आदेश आहेत. त्यामुळे ज्या विभागाची मूळ यंत्रसामुग्री आहे, त्यांच्याकडून निर्लेखनाच्या संदर्भात आदेश येणे आवश्यक आहे. असे मा.सचिव (ग्रा.वि.व पं.रा.) यांनी अभिप्राय व्यक्त केले. यावर सदर वाहने/यंत्रसामुग्री निर्लेखित करण्याच्या संबंधात ग्राम विकास विभागाशी समन्वय साधून निर्णय घेण्याबाबत मा.समिती अध्यक्ष यांनी निर्देश दिले.

४. या बाबतीत गांधीर्याने लक्ष देणे आवश्यक असल्यामुळे व प्रस्तावनेत नमूद केलेल्या परिपत्रकांद्वारे वेळोवेळी आदेश निर्गमित केले असले तरी वाहनांसंबंधीच्या अशा प्रकारच्या आदेशांचे संकलन करून सर्वसमावेशक आदेश काढणे गरजेचे असल्यामुळे याबाबतीत आत्तापर्यंत काढलेल्या वाहनांसंबंधीच्या सर्व आदेशांच्या एकत्रिकरणातील दिनांक ३१ ऑगस्ट, १९९९ च्या आदेशान्वये सर्वसमावेशक सूचना देण्यात आल्या आहेत, त्यामध्ये अंशतः बदल करून सर्व जिल्हा परिषदांना पुन्हा सूचना देण्यात येत आहेत.

अ) २० ते २५ वर्षांपूर्वीची निरुपयोगी व विनावापर पडून असलेली यंत्रसामुग्री/वाहनांच्या मर्यादेपेक्षा दुरुस्ती खर्च जादा होत असल्याने अशा वाहनांचे निर्लेखन करण्यासाठी शासन निर्णय क्रमांक : जेईपी १०९९/प्र.क्र.१३५/०५, दिनांक ३१ ऑगस्ट, १९९९ च्या शासन निर्णयातील खालील अटीच्या अधीन राहून वेळेत कार्यवाही करावी. त्यामुळे शासनाचे आर्थिक नुकसान होणार नाही.

१) जुनी व विनावापर पडून असलेली अथवा वाजवी दुरुस्ती करून वापरण्यायोग्य नसलेली वाहने १० वर्षांचा कालावधी आणि सुमारे २,००,००० कि.मी.धावसंख्या यापैकी जे नंतर पूर्ण होईल त्यानंतर निकाली काढण्यास योग्य ठरतील.

२) जुनी व विनावापर पडून असलेली अथवा वाजवी दुरुस्ती करून वापरण्यायोग्य नसलेली यंत्रसामुग्री १० वर्षांच्या सेवाकालावधीनंतर निकाली काढणे योग्य राहील.

३) विविध शासकीय विभागांकडून जिल्हा परिषदा/पंचायत समित्यांकडे हस्तांतरित झालेली वाहने व यंत्रसामुग्री निकालात काढण्यापूर्वी त्या त्या संबंधित शासकीय विभागाची परवानगी घेण्यात यावी व अशा वाहनांचे आयुष्य वित्त विभागाच्या दिनांक १ ऑक्टोबर, १९९९ च्या शासन निर्णयानुसार खालील अटींवरून ठरवावे. निरनिराळ्या वाहनांचे आयुष्य, धावल्याचे अंतर (कि.मी.) आणि वाहन वापरल्याचा कालावधी (वर्ष) यापैकी जे नंतर पूर्ण होईल ते यावरून निश्चित करावे.

१) लॉरी/अवघड मोटार वाहने - धावसंख्या २ लक्ष कि.मी. किंवा १० वर्षे.

२) मोटार वाहने/जीप - धावसंख्या २.४० लक्ष कि.मी. किंवा १० वर्षे.

३) मोटारसायकली - धावसंख्या ३.०० लक्ष कि.मी. किंवा १० वर्षे.

मात्र वरील अटी पूर्ण करण्यापूर्वीच एखादे वाहन अपघात, मोठी दुरुस्ती वगैरेमुळे निरुपयोगी ठरवावयाचे झाल्यास कार्यकारी अभियंता, यांत्रिकी विभाग किंवा महाराष्ट्र परिवहन सेवा यांच्याकडून वाहन दुरुस्ती करून उपयोगात आणणे आर्थिकदृष्ट्या किफायतशीर राहणार नाही असे प्रमाणपत्र मिळाल्यावरच वाहन निरुपयोगी ठरविण्यात यावे. मात्र वरील अटी पूर्ण झाल्यास तसे प्रमाणपत्र मिळविण्याची आवश्यकता नाही.

ब) ज्या विभागाची मूळ यंत्रसामुग्री आहे, त्यांच्याकडूनच निर्लेखनाच्या संदर्भात आदेश येणे आवश्यक आहे. संबंधित विभागाने जुनी वाहने/यंत्रसामुग्री निर्लेखित करताना ग्राम विकास विभागाशी समन्वय साधून त्या संदर्भात आदेश काढावेत.

(क) या विभागाच्या शासन निर्णय क्रमांक : जेईपी १०९९/प्र.क्र.१२८/९९/०५, दिनांक ९ जुलै, १९९९ नुसार जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्यांकडील जुनी वाहने निर्लेखित करून नवीन वाहने खरेदी करण्यास परवानगी देण्याचे अधिकार विभागीय आयुक्तांना आहेत. त्यामुळे या वाहनांच्या संदर्भातील निर्लेखन करून नवीन वाहन खरेदी करण्याचे प्रस्ताव शासनाकडे पाठविण्यात येऊ नयेत.

(ड) मुख्य कार्यकारी अधिकारी/अतिरिक्त मुख्य कार्यकारी अधिकारी :

शासन परिपत्रक क्रमांक : झेडएनजी १०९८/प्र.क्र.२१६/११, दिनांक ४ फेब्रुवारी, १९९९ अन्वये अशा सूचना देण्यात आलेल्या आहेत की, मुख्य कार्यकारी अधिकारी हे जिल्हा परिषदेचे विभागप्रमुख आहेत आणि जिल्हा परिषदेमध्ये विकास कामाच्या दृष्टीने आणि इतर महत्त्वपूर्ण कामांसाठी त्यांनी मुख्यालयाी असणे नितांत आवश्यक आहे. तथापि, मा.राज्यपाल, मा.मुख्यमंत्री, मा.उप मुख्यमंत्री, मा.मंत्री/राज्यमंत्री (ग्राम विकास), मुख्य सचिव आणि सचिव (ग्राम विकास) यांनी आयोजित केलेल्या बैठकांव्यतिरिक्त इतर कोणत्याही बैठकीस उपस्थित राहण्यासाठी मुख्यालय सोडण्यापूर्वी सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी प्रशासकीय विभागाची पूर्वपरवानगी घेणे अनिवार्य आहे. तथापि, हे बंधन विभागीय आयुक्तांनी आयोजित केलेल्या बैठकांसाठी लागू राहणार नाही. त्याचप्रमाणे कोणत्याही प्रकारच्या प्रशिक्षणास जाण्यापूर्वी मुख्य कार्यकारी अधिकार्यांनी ग्राम विकास विभागाची पूर्वसंमती घेणे आवश्यक राहिल. तथापि, मुख्य कार्यकारी अधिकारी यांनी भारतीय प्रशासन सेवेकरिता सक्तीचे करण्यात आलेले प्रशिक्षण हे अपवाद म्हणून गृहीत धरण्यात आलेले आहे. सदर सूचनांचे काटेकोरपणे पालन केले जाईल, याबाबत दक्षता घेण्यात यावी. वरील सूचनांच्या अधीन राहून वाहने कार्यक्षेत्राबाहेर वापरण्याकरिता खालील सूचना देण्यात येत आहेत.

१) शासकीय वाहनासह महसूली विभागांतर्गत बैठकीसाठी किंवा जिल्हा परिषदेच्या कामाकरिता जाण्यासाठी परवानगीची आवश्यकता नाही.

२) महसूली विभागाबाहेर परंतु राज्यात शासकीय बैठकांसाठी परवानगीची आवश्यकता नाही.

३) महाराष्ट्र राज्याबाहेर जाण्याकरिता राज्य शासनाची पूर्वपरवानगी घ्यावी.

५. सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या वेबसाईटवर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा संगणक संकेतांक २००८०८२११२३६५०००१ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार, नावाने,

(मुनील चव्हाण)

विशेष कार्य अधिकारी, महाराष्ट्र शासन.

प्रति,

१. विभागीय आयुक्त (सर्व).

२. अध्यक्ष, जिल्हा परिषद (सर्व).

३. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद (सर्व).

४. ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग, कार्यासन क्र.पंरा-५ यांच्याकडे त्यांच्या क्रमांक :

पंरास २००८/प्र.क्र.११९/पंरा-५, दिनांक २५ जुलै, २००८ च्या पत्राच्या संदर्भात माहितीस्तव सादर.

५. निवड नस्ती, कार्यासन क्र.पंरा-१, ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग, मंत्रालय, मुंबई.